

8.5.2026

Hallintovaliokunta

Lausuntopyyntö HE 50/2026 vp Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta

Tietosuojavaltuutetun lausunto hallituksen esityksestä HE 50/2026 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta.

Tietosuojavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Lausunto

Esityksellä ehdotetaan mahdollistettavaksi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan välttämätön rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten. Lisäksi mahdollistettaisiin lailla säättäminen välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuutta sekä rikosten selvittämistä ja tutkintaa koskevien säännösten sanamuotoa täsmennettäisiin.

Perustuslain 10 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin yleisesti kaiken luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuudesta. Nimenomaiset viittaukset kirjeen ja puhelun luottamuksellisuuteen poistettaisiin säännöstekstistä. Muutoksen ei ole tarkoitus muuttaa säännöksen sisältöä nykytilaan nähden.

Voimassa olevaan 10 §:ään sisältyy rikosten selvittämiseen (3 momentti) ja yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkintaan (4 momentti) liittyvät rajoitusperusteet. Molempien momenttien sanamuodot ehdotetaan muutettavaksi siten, että molemmissa momenteissa käytetään ilmaisua ”rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi”. Muutoksen tarkoituksena on muuttaa säännösten sanamuotoa vastaamaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä tapahtunutta kehitystä.

Perustuslain 10 §:n 3 ja 4 momentteja ehdotetaan muutettavan siten, että niissä mahdollistetaan rajoitus tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumiseksi (niin sanottu uhkaperusteinen rikostiedustelu).

Lisäksi 3 momenttiin lisättäisiin nykyistä 4 momenttia vastaava rajoitusperuste, joka mahdollistaisi kotirauhan suojan rajoittamisen tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Hallituksen esitystä edeltävän työryhmän mietinnössä asiakokonaisuutta oli käsitelty kattavasti ja siitä sai hyvän käsityksen perustuslain 10 §:ään esitettävistä muutoksista. Tietosuojavaltuutetun toimiston työryhmän mietinnöstä annetussa lausunnossa nostettiin esille se, että työryhmän mietinnössä ei kuitenkaan ollut käsitelty esitettyjen muutosten mahdollisia vaikutuksia muiden kuin suoraan viranomaisten toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeuksiin.

Kun esitetyt laajennukset tiedustelumenetelmien käyttöön kohdistuvat henkilön vakituiseen asumiseen käyttämään ja siten kotirauhan alaiseen asuntoon hallituksen esityksessä on perusteltua arvioida perusoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia myös sen perusteella, miten muiden henkilöiden (esimerkiksi viranomaisten toimenpiteiden kohteena olevan henkilön puolison ja lapsien) oikeus perhe-elämään, kotirauhaan ja yksityisyyteen otetaan asianmukaisesti huomioon. Nyt annetussa esityksessä on todettu, että tätä osiota on tarkennettu, mutta se vaikuttaa jäävän edelleen melko ohueksi.

Viranomaisen tulee toiminnassaan noudattaa tietosuojaperiaatteisiin kuuluvaa tietojen minimointiperiaatetta, jonka mukaan käsiteltävät henkilötiedot eivät saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Kun kotirauhan piiriin ulottuvilla menetelmillä saataisiin kerätyksi henkilötietoja kotirauhan piiristä, on mahdollista, että viranomaisen kyseisten toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden tietojen lisäksi henkilötietoja tulnaisiin (tahattomastikin) kerätyksi esimerkiksi myös näiden kanssa asuvista henkilöistä. Kotirauhan piirissä tapahtuva toiminta sisältää usein myös sellaista toimintaa, jota voidaan pitää henkilön kannalta arkaluotoisena, ja joiden pysymiseen yksityisenä henkilöillä tulisi olla täysi oikeus luottaa.

Erityisesti perusoikeuksia koskevien esitettyjen rajoitusten vaikutusten huolellinen arviointi on erittäin tärkeää sen vuoksi, että esitettyjen toimenpiteiden mahdollisena kohteena olevan henkilön läheisten kannalta kotirauhan piirissä tapahtuvien viranomaistoimenpiteiden kohteeksi joutuminen "sivullisen asemassa" voi olla tapauskohtaisesti täysin ennakoimaton. Tämän lisäksi hänen tietojensaantiansa koskevia oikeuksiaan on voitu tapauskohtaisesti rajoittaa ja hänen mahdollisuutensa päästä käsiksi oikeusturvakeinojensa käyttöön voi olla heikkoa. Kuvattua tilannetta tulisikin voida arvioida myös suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston käsityksen mukaan esityksessä olisi tullut käsitellä laajemmin myös tietojen käsittelyä ja tallentamista koskevia näkökulmia sekä kaiken kaikkiaan huolehtia riittävän tasoisesta tietosuojaa koskevasta vaikutusten arvioinnista.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

